

Pöttyös lámpahordó-kabóca Magyarországon

– mit jelent az első hazai előfordulás?

A Nébih 2026. szeptember 24-én számolt be arról, hogy Magyarországon is azonosították a pöttyös lámpahordó-kabócát (*Lycorma delicatula*). A Bács-Kiskun megyei első hazai észlelés egy lakossági bejelentés nyomán került a hatóság látókörébe, amikor egy nyáron készült fénykép alapján merült fel a gyanú, amit később helyszíni vizsgálat és laboratóriumi azonosítás erősített meg. Ez a faj első hivatalosan igazolt előfordulása az Európai Unió területén. Az EPPO-régióban néhány héttel korábban, 2026 augusztusában Moldovában is megtalálták, ahol jelenlegi növényegészségügyi státusza „átmeneti” [1,2].

A hír jelentős, de az első megtalálásból még nem következik a faj magyarországi megtelepedése vagy elterjedése. A növényegészségügyi szempontból legfontosabb kérdés most éppen az, hogy elszigetelt behurcolásról, néhány kisebb gócról vagy tartósabban jelenlévő populációkról van-e szó.

A fajjal kapcsolatos aggodalom ugyanakkor nem alaptalan. Ezt elsősorban az mutatja, hogy eredeti elterjedési területén és azokon a területeken, ahová behurcolták, meglehetősen eltérően viselkedik.

Kínában alig jelentős, Koreában néhány év alatt komoly kártevővé vált

A pöttyös lámpahordó-kabóca Kelet-Ázsiából, elsősorban Kínából származik (ottani neve $\approx$ pettyes vagy tarka ruhás viaszkabóca). Kínában igen nagy területen elterjedt, de összességében nem sorolják a jelentős gazdasági kártevők közé, helyi károkozását nyilvántartják szőlőn, kivin, almán és csonthéjasokon is [3,4].

Hogy miért nem okoz őshazájában az inváziós területekhez hasonló problémát? - arra nincs egyetlen egyszerű válasz. Bizonyosan fontos szerepe van ebben annak a természetes szabályozórendszernek, amelyben a faj hosszú idő alatt kialakult. Kínában több olyan természetes ellensége ismert, amely a tojásokat vagy a nimfákat támadja, így a kabóca egy olyan ökológiai rendszer része, amely az újonnan meghódított területeken részben vagy egészben hiányzik [4].

Dél-Koreában egészen más történt. A fajt 2004-ben észlelték ott először, majd néhány év alatt jelentős szőlészeti kártevővé vált. Az első öt évben még csak körülbelül 1 ha-nyi károsított szőlőről számoltak be, 2010-re azonban már 8.478 hektár érintett szőlőterületet jelentettek [5]. A gyors terjedés hátterében itt több kedvező körülmény együttes hatását feltételezik. A genetikai vizsgálatok szerint nem egyetlen behurcolási esemény történt, hanem legalább három külön bejutás nyomai is kimutathatók. A faj terjedésében az emberi szállításnak is nagy szerepe volt, másrészt sok alkalmas tápnövény állt rendelkezésére, az enyhébb téli időjárás pedig javíthatta a telelő tojások túlélési esélyét. Különösen érdekes a bálványfa (*Ailanthus altissima*) szerepe. Dél-Koreában az utak mentén széles körben elterjedt bálványfa-állományok egymáshoz kapcsolódó kedvező élőhelyeket biztosíthattak a kabócának és ezzel az országon belüli terjedését is elősegítették [5].

Mindez európai szempontból sem mellékes, hiszen a bálványfa nálunk is széles körben elterjedt inváziós növény, különösen utak, vasutak, települések, ipari területek és más bolygatott

élőhelyek környezetében. Emellett a kabóca több más fontos tápnövénye is nagy területen rendelkezésre áll, részben természetes ökoszisztémákban, részben termesztett kultúráként. Az sem állítható ugyanakkor, hogy a faj éppen a klímaváltozás miatt jutott el most Európába. Egy korábbi modellezés szerint a kontinens jelentős részén az éghajlati viszonyok már eddig is alkalmasak voltak a megtelepedésére és ismert tápnövényei is széles körben rendelkezésre állnak [6].

A megtelepedés egyik legfontosabb feltétele tehát maga a behurcolás. Ebben a faj különösen 'szerencsés', amihez hozzájárul, hogy a nőtényei nemcsak növényekre rakják tojásaikat. Tojáscsomók kerülhetnek akár egy körre, faanyagra, raklapra, konténerre, járműre, vagonokra vagy számos más kültéri tárgyra is [7]. A hosszú távú terjedéshez ezért nincs szükség arra, hogy maga a rovar nagy távolságot repüljön, a telető tojások egy szállítmánnyal kontinensek között is utazhatnak.

Erre különösen jó példa az Egyesült Államok, ahol a fajt 2014-ben Pennsylvania állam Berks megyéjében találták meg először. Az első ismert góc közelében egy Ázsiából rendszeresen importáló díszkő-kereskedelmi vállalkozás működött, ezért már a kezdeti vizsgálatok során felmerült, hogy a kabóca tojáscsomói kőszállítmánnyal kerülhettek az országba [8]. Ezt a konkrét behurcolási útvonalat azonban közvetlenül nem sikerült bizonyítani. Későbbi populációgenetikai vizsgálatok szerint az amerikai állomány valószínűleg egyetlen behurcolási eseményből származott és genetikailag a dél-koreai populációkhoz állt a legközelebb. A szerzők ezért Dél-Koreát valószínű köztes forrásnak tekintették, bár a közvetlen kelet-kínai eredetet sem tudták teljesen kizárni [9].

Miért olyan fontos a bálványfa?

A pöttyös lámpahordó-kabóca nevével szinte mindig együtt szerepel a bálványfa és nem véletlenül. A két faj azonos földrajzi térségből származik és közöttük szoros evolúciós kapcsolat alakult ki. A fiatal nimfák sokféle növényen képesek táplálkozni, fejlődésük előrehaladtával azonban tápnövénykörük szűkül és a későbbi nimfastádiumok, illetve az imágók egyre inkább preferálják a bálványfát [7].

A faj azonban nem kizárólag ehhez a növényhez kötött. A szakirodalomban 104 olyan növényfaj ismert, amelyen táplálkozását megfigyelték, közülük több mint 57 Európában is előfordul [6]. A „tápnövény” vagy „gazdanövény” megjelölést is a helyén kell értelmezni. Attól, hogy egy kabóca valamely növényből táplálkozik, még nem biztos, hogy azon a teljes életciklusát végig tudja vinni, ivaréretté válik és életképes következő nemzedéket hoz létre. A tojásrakás helye pedig ettől is teljesen külön kérdés, hiszen tojáscsomó akár egy raklapon is lehet.

A bálványfa ugyanakkor nem nélkülözhetetlen a faj fejlődéséhez. Amerikai kísérletekben a kabócák bálványfa hiányában, több más fafaj – köztük szomorúfűz (*Salix babylonica*), ezüst juhar (*Acer saccharinum*) és folyami nyír (*Betula nigra*) – együttes jelenlétében is sikeresen szaporodtak [10]. Ez önmagában nem bizonyítja, hogy e növények bármelyike egyedül is képes lenne a teljes életciklus fenntartására, azt azonban egyértelműen mutatja, hogy a faj fennmaradása nem kötődik kizárólag a bálványfához. Ezt egygazdás vizsgálatok is alátámasztották, ahol borszőlőn (*Vitis vinifera*) bálványfa közelsége nélkül is sikerült az, imágóig tartó fejlődés, miközben más növények – például a kereklevelű szőlő (*Vitis rotundifolia*) – lényegesen kevésbé bizonyultak alkalmasnak [11]. A tápnövények értéke tehát jelentősen eltérhet, ráadásul a kabóca különböző fejlődési stádiumai sem feltétlenül ugyanazokat a növényeket részesítik előnyben.

A bálványfa viszont egyértelműen jelentősen javítja a kabóca fejlődési és szaporodási sikerét. Kimutatták, hogy 7,7-szer több tojáscsomót produkáltak a nőtények bálványfán, mint a bálványfa nélkül tartott populáció [10]. A különbség tehát nem abban áll, hogy a faj bálványfa hiányában szükségképpen elpusztul, hanem abban, hogy jelenléte számottevően növeli a populáció fennmaradásának és felszaporodásának esélyét.

Ennek hátterében részben a táplálkozás módja állhat. A kabóca szűrő-szívó szájszervével táplálkozva a floémában uralkodó nyomást használja ki a növényi nedv felvételéhez, ezért kedvezőbbek lehetnek számára a nagy floem-turgorú növények, melyekben intenzívebb a nedváramlás. A bálványfa (és emellett a szőlő) ebből a szempontból is jó tápnövény [12]. Ez azonban csak az egyik lehetséges magyarázata a kabóca bálványfához való erős kötődésének.

A kapcsolatnak van egy másik, különösen érdekes oldala is. A bálványfa erősen keserű, biológiailag aktív ún. kvasszinoidokat, köztük aianthont (ami egyébként a növény allelopatikus hatását is biztosítja) tartalmaz. A kabóca ezeket az anyagokat táplálkozása során felveszi, a szervezetében felhalmozza és vizsgálatok szerint emiatt a madarak is kevésbé szívesen fogyasztják [13]. A bálványfa tehát nemcsak kedvező táplálékforrás, gazdanövény, hanem az abból felvett vegyületeken keresztül bizonyos fokú kémiai védelmet is biztosíthat a rovarnak a ragadozókkal szemben.

Miért elsősorban a szőlő miatt aggódunk?

A több mint száz ismert tápnövény nem azt jelenti, hogy a kabóca valamennyi növényfajt ugyanannyira kedveli vagy mindegyiken hasonló kárt képes okozni. Az eddigi inváziós tapasztalatok alapján a legjelentősebb és legjobban dokumentált károk elsősorban a szőlőhöz kapcsolódnak [7,17].

Nagy egyedszám és tartós szívogatás esetén a szőlőtőkére gyakorolt hatása már jelentős lehet. Csökken a fotoszintézis, megváltozik a tőkéék szén- és nitrogénforgalma és romlik a tartalékok képződése, a sebzése pedig utat nyithat kórokozónak is [14,15]. Súlyos mértékű és ismétlődő szívogatás esetén természsökkenés, tőkegyengülés és kedvezőtlen körülmények között akár tőkepusztulás is előfordulhat.

A közvetlen táplálkozási kár mellett a rovar nagy mennyiségű mézharmatot is ürít. Ezen a cukros anyagon a korompenész gyorsan megtelepedhet, amely a levelek és a termés felületét bevonva tovább rontja az asszimilációt és vele a termés minőségét [7].

A hazai hírekben az első magyarországi előfordulás után gyorsan elterjedt az „akár 90 százalékos termésveszteség” adata. Ennek van valós szakmai alapja, de csak a körülményeivel együtt értelmezhető. Pennsylvániában valóban beszámoltak olyan szőlőültetvényekről, ahol különösen erős, több éven keresztül fennálló fertőzés mellett a termésveszteség elérte a 90 %-ot [16]. Ez azonban inkább szélsőség, mint átlagos kártételi érték és nem azt jelenti, hogy a kabóca megjelenése automatikusan ilyen veszteséggel jár az ültetvényekben.

Megfigyelések azt mutatják, hogy a kár nagymértékben függ az egyedszámtól és a terhelés időtartamától. A 'kisebb, legfeljebb mintegy 60 imágó/tőke nagyságrendű terhelés rövidebb vizsgálati körülmények között viszonylag mérsékelt hatást okozott, míg a 70–200 imágó/tőke nagyságrendű, tartós táplálkozás már jelentős növényélettani változásokkal járt [14,16]. Ezekből ugyan nem vezethető le közvetlenül védekezési küszöbérték, arra viszont jól rámutatnak, hogy

nem pusztán a faj jelenléte, hanem annak egyedsűrűsége, tartós felszaporodása, a táplálkozás intenzitása határozza meg a kár mértékét.

A 90 %-os adat tehát nem tekinthető sem általános kártételi szintnek, sem magyarországi előrejelzésnek. Arra viszont figyelmeztet, hogy a faj tartós megtelepedése és nagy egyedszámú felszaporodása esetén a szőlőt érintő gazdasági kockázat valós.

Felmerül az is, hogy más kabócákhoz hasonlóan növényi betegségeket terjeszthet-e, de jelenlegi ismeretek szerint nem ismert bizonyított, növényegészségügyi szempontból jelentős kórokozóvektor szerepe [17].

Most minden új észlelés számít

A faj évente egy nemzedéket nevel és tojás alakban telel. A tojáscsomókat kezdetben világos, viaszos bevonat fedi, amely később megszáradva szürkésbarnává válik, és akár egy sáros foltra is hasonlíthat. A fiatal alakjai is látványosak. Az első három nimfastádium fekete alapon fehéren pettyezett, a negyedik nimfastádium pedig már feltűnő vörös-fekete-fehér mintázatot visel. Az imágó (kifejlett alak) nyugalmi helyzetben szürkés, fekete foltos elülső szárnyai miatt kevésbé feltűnő, felrepülve azonban jól láthatóvá válik a hátulsó szárny élénk vörös, fekete és fehér tetszetős rajzolata [1,7].

A magyarországi első észlelés története önmagában is jól mutatja, milyen sokat számíthat a megfigyelés. Az első hazai adat egy lakossági megfigyelésből és fényképes bejelentésből indult [1], ezért elismerés illeti a bejelentőt felismerési képességéért és külön a gyanú bejelentéséért!

Most elsősorban arra kell választ kapnunk, hogy hol és milyen kiterjedésben van jelen a faj Magyarországon. Egyetlen fellelési hely vagy néhány megtalált példány önmagában nem bizonyít megtelepedést, ugyanakkor minden új észlelés és adat segíti az esetleges gócok gyors felismerését és körülhatárolását, mindezzel pedig a szükséges hatósági intézkedések mielőbbi megtételét, hiszen zárlati károsítóról van szó.

Ha valaki pöttyös lámpahordó-kabócára emlékeztető rovar, nimfát vagy gyanús tojáscsomót talál, ne elégedjen meg azzal, hogy lefényképezi vagy a közösségi médiában megosztja. Készítsen lehetőség szerint éles, több irányból készült fényképet, jegyezze fel pontosan a megtalálás helyét és időpontját és mindenképpen jelezze azt a növényegészségügyi hatóságnak, növényorvosoknak. A Nébih már gyanú esetén is kéri a bejelentést [1].

A pöttyös lámpahordó-kabóca magyarországi megjelenését tehát nem indokolt sem bagatellizálni, sem a jelenlegi ismereteinknél súlyosabb helyzetként bemutatni. A veszélye valós. Európában a klimatikus feltételek és a megfelelő gazdanövények számára megtalálhatók, a faj pedig más inváziós területeken bizonyította, hogy kedvező körülmények között gyorsan felszaporodhat és érzékeny károkat okozhat. Most azonban nem a lehetséges veszély mértékének találgatása a legfontosabb, hanem annak minél pontosabb felderítése, hogy hol van jelen, sikerül-e az esetleges új gócokat a megtelepedés korai szakaszában felismerni és a karantén intézkedéseket sikeresen végrehajtani.

Készítette: Lang Balázs

Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara

Pöttyös lámpahordó-kabóca tojáscsomója. Fotó: Lance Cheung, USDA.

A pöttyös lámpahordó-kabóca 2–3. nimfastádiuma fekete-fehér, a 4. nimfastádium vörös-fekete-fehér mintázatú. Fotó: Stephen Ausmus, USDA Agricultural Research Service.

Pöttyös lámpahordó-kabóca imágója. Fotó: Stephen Ausmus, USDA Agricultural Research Service.